

RAZVOJNO
IZOBRAŽEVALNI
CENTER NOVO MESTO

Проект: Ранните бракове - култура или злоупотреба?
(JUST/2013/DAP/AG/5556)

Водещ партньор на проекта: Ljudska univerza Kočevje (SI)

Партньори на проекта: Razvojno-izobraževalni center Novo mesto (SI),
Амалипе – Център за междуетнически диалог и толерантност (BG),
FormAzione Co&So Network – Consorzio scs (IT)

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ
КУЛТУРНОТО РАЗНООБРАЗИЕ КАТО ОБОГАТЯВАНЕ:
КУЛТУРНИ НОРМИ И СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ КАТО КЛЮЧ
МЕЖДУ КУЛТУРИТЕ

FormAzione Co&So Network – Consorzio scs

Септември 2015

“ Тази публикация е създадена с финансовата подкрепа на Програма Daphne на Европейския съюз. Съдържанието на тази публикация е отговорност единствено на партньорите по проекта JUST/2013/DAP/AG/5556 и по никакъв начин не може да се счита, че отразява възгледите на Европейската комисия.”

Supported by the Daphne Programme
of the European Union

Съдържание

Въведение.....	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
1. Заглавие на програмата.....	4
2. Цел	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
3. Цели (на програмата)	4
4. Участници	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
5. Организация на програмата.....	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
6. Продължителност.....	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
7. Методи за обучение и форми на работа.....	5
8. Учебна програма	Грешка! Показалецът не е дефиниран.
Приложение 1: Обучителни материали: “Програма за превенция – КУЛТУРНОТО РАЗНООБРАЗИЕ КАТО ОБОГАТЯВАНЕ”	6
Приложение 2: ТЕОРЕТИЧНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА УЧИТЕЛИ - “Програма за превенция – КУЛТУРНОТО РАЗНООБРАЗИЕ КАТО ОБОГАТЯВАНЕ”	20

ВЪВЕДЕНИЕ

Като основно действие в рамките на обхвата на проекта “Ранните бракове - култура или злоупотреба” (JUST/2013/DAP/AG/5556), осъществяван с финансовата подкрепа на програмата Daphne на Европейския съюз, в училищата ще бъдат изпълнени програми за превенция. Планираните пет ателиета ще се занимават с проблемите, свързани с ранните бракове, като целта им е да информират децата и да повишат тяхното самоуважение. Образованието е най-важното средство за самоутвърждаване и самоуважение.

Връзката с културите на малцинствата е исторически проблем. От една страна, културите на малцинствата се игнорират и потискат в основният им характер и "се разрешават" само като външно проявление на техния фолклор превърнат в стока; от друга страна, те са все още живи и имат здрави корени в съзнанията на индивидите, и превръщат обществените институции в съмнителни инструменти за оцеляване.

Културното разнообразие е общото наследство на човечеството. Една културна система не е нито по-висша, нито по-нисша от друга. Всички културни системи имат своите собствени особености, не съществуват културни йерархии. Културата не се предава по генетичен път, а е социален начин на мислене в тясна връзка със социалната околна среда, където човек живее и работи. Да говорим за "разнообразие" днес означава да се занимаваме със сложна и многостранна тема: съществуват по-малки, но не по-маловажни различия (особено по време на детството и юношеството), има и "важни" различия. Въпреки това обаче, онова, което ги обединява всички тях, е че се възприемат като унижителни, опасни и носещи заплахата.

Установяването на връзки с другите със сигурност означава да **установите контакт с друга идентичност, тоест, някой, който е "различен"**. По този начин можете да развиете по-добра осведоменост за собствената си идентичност и да се превърнете в емоционално по-богат човек, познаващ различни култури.

Истинската педагогика на различните не се изразява в проповеди или внушение на идеи, нито в повече или по-малко изтънчени техники за убеждение, а преди всичко в преживяването на ежедневната реалност в училището като "общност на различни култури", която не маргинализира онези, които не са "равни" или онези, които не могат да поддържат ритъма на най-добрите ученици.

1. ЗАГЛАВИЕ НА ПРОГРАМАТА

Програма за превенция – Културното разнообразие като обогатяване: културни правила и социални умения като ключ между културите.

2. ЦЕЛ

Интегрирането на различните култури означава да се научим да разбираме различните гледни точки, действащи на две различни нива:

- познавателно ниво
- емоционално ниво

Основната цел на това ателие е да се научим да се приспособяваме към културните различия, да оценяваме богатството от културните разнообразия и техните ценности като нови приноси за формирането на идентичността. Тази идентичност трябва да бъде в непрекъснато движение и да може да разпознава условията за постигане на пълно разбиране на другите.

3. ЦЕЛИ (НА ПРОГРАМАТА)

Учениците ще се занимават със следните задачи:

- Откриване на други култури
- Споделяне на собствената култура
- Разликата между научаване и преценка: “да се поставиш на мястото на другия”, да оставиш собствената гледна точка и да приемеш тази на другите
- Развитие на способността да се гледа на нещата, света от различни ъгли
- Насърчаване на правата на човека
- Подкрепа на културното и езиково разнообразие
- Откриване на расизъм, ксенофобия, предубеждение и дискриминация:
разпознаване на стереотипи

4. УЧАСТНИЦИ

Тези ателиета са предназначени за ученици от началната възраст - от 9 до 13 години. За да се постигне по-ефективно обучение, в него трябва да участва не повече от един клас.

5. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Програмата се изпълнява от лектор с опит в сферата на културната медиация и по-точно, на ромската култура.

Програмата се провежда в достатъчно голяма класна стая за 20/30 слушателя, където столовете се разположени в П-обрана форма и, която е оборудвана с компютър и LCD проектор.

6. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ

2 учебни часа

7. МЕТОДИ ЗА ОБУЧЕНИЕ И ФОРМИ НА РАБОТА

Межкултурната комуникация и по-точно, разказът се превръщат в полезни инструменти за изграждане на проекти и превръщането на идеи в рамки за разбиране на културните разнообразия. Ателието ни позволява да размишляваме върху навици и култури, които са различни от нашите собствени, върху езици, върху разказаните житейски истории.

Лекторите използват следните обучителни методи:

- Разказване на приказки
- Диалог в класа или групата
- Размисъл
- Индивидуална работа

Лекторите могат да използват и други методи и форми на работа, които позволяват възможно най-голямо активно ангажиране на децата в провежданите дейности.

8. УЧЕБНА ПРОГРАМА

Програмата за превенция се изпълнява под формата на ателиета. За точното описание на дейностите в рамките на ателиетата, моля, вижте обучителните материали в Приложението.

Моля, имайте предвид, че това ателие съдържа дейности и материали с обща продължителност от 3 часа 30 минути. Тъй като дейностите се базират на една кратка история, разделена на части, учителят може да реши да прескочи някои от дейностите и да изпълни само онези, които той/тя смята, че ще бъдат по-полезни или уместни за класа. В този случай той/тя може просто да прочете историята от началото до подходящия момент, за да може да осъществи избраните дейности.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ОБУЧИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ: “ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ – КУЛТУРНОТО РАЗНООБРАЗИЕ КАТО ОБОГАТЯВАНЕ”

Дейност 1: СЕМЕЙСТВО, КУЛТУРА И УЧИЛИЩЕ

Цели: Да се покаже важността на лингвистичните и комуникативни измерения на учениците и да се създаде околна среда, благоприятстваща диалог.

Време: 10 мин.

Материали: приказка (вижте по-долу)

Методи: групово дискусия

Умения: активно слушане, говорене, (четене)

Процедура:

1. Учителят чете приказката по-долу (или някой от учениците я чете):

Малко момиченце на име Джеси живеела с баба си в малко селце, в къща с наклонен покрив, два стола, две легла и маса, която била застлана с покривка, извезана по края с красива дантела. Едно кюмбе топлело стаята, а върху него бабата готвела супата, която обикновено не достигала за насищане на глада. Имали си и една слабичка крава (г-ца Мини) и малка градинка, в която отглеждали моркови и картофи.

Родителите на Джеси починали, когато тя била много мъничка. Единственото, което ѝ останало, бил сватбеният пръстен на майка ѝ, който тя пазела заключен в кутия, украсена със сребърна дантела и който понякога слагала на пръста си.

Всяка сутрин Джеси отивала на училище при равина, заедно с другите деца от селцето. Баба ѝ много настоявала тя да ходи там. А вечер, след като хапнали, започвали да се занимават с четене. И така, под светлината на лампата, Джеси се научила да познава буквите, докато баба ѝ бродирала дантела. Парите, които изкарвала със своя труд възрастната жена се слагали в буркан, който държали на масата.

1. Учителят започва диалог, за да въведе концепцията, че във всички части на света (в снежните планини, африканските села, малките селца) децата ходят на училище, там, където има възрастен, който да учи децата на това, което трябва да знаят.

2. В приказката главният герой "ходи на училище при равина." Учителят пита децата дали знаят тази дума. Кой е равинът? Той е свещеник в еврейската религия, образован мъж, който учи другите.
3. Учителят може да въведе идеята за важността на ученето във всички видове общества и може да въведе елементи от един по-дълбок диалог за религиите.
4. Бабата на главния герой в приказката шие дантели. Учителят пита класа какъв вид работа е това според децата? Той/тя пита децата дали са виждали някой, който да работи тази работа.
5. Главният герой в приказката пази пръстена на майка си. Учителят може да попита децата дали някое от тях има нещо (предмет, писмо, дреха, малко бижу, снимка...) на някой, който е починал или на някой, който е далече. Какъв е предметът? Защо е важен?

Дейност 2: ВЕРОЯТНОСТТА ЗА ЗАМИНАВАНЕ

Цели: Да създаде възможности за размишления върху различни навици и култури, да се възпитат по-внимателни отношения между учениците и да се размишлява върху контекста, в който живеят учениците.

Време: 25 мин.

Материали: приказка, черна дъска, плакат, химикалка, ножици, лепило и списания (по възможност със снимки на имигранти/имигриране/пътуване)

Методи: групов дискусия, групов работ

Умения: активно слушане, говорене, екипна работ, емпатия, (четене)

Процедура:

1. Учителят (или един от учениците) продължава да чете приказката:

Към края на лятото равинът в синагогата събрал всички селяни, защото искал да им предаде новини, които били дошли от Америка.

- Моят брат напусна този свят - казал той, - но преди да умре, ми изпрати билет за Америка, защото искаше да отида в Ню Йорк "

Селяните въздъхнали:

- Америка! Обетованата Земя!"

- Но аз съм равин и никога не бих могъл да оставя както вас, така и селото. Някой друг трябва да отиде и аз ще избира кой да е той."

През нощта много селяни отишли в къщата му, защото искали те да са избраните.

- Избери мен, аз съм силен! - казал един млад мъж.

Или:

- Най-добре изпрати мен - казал друг.

Една жена поискала тя да бъде избрана като най-умна.

Равинът ги изслушвал всички, а след това казал на своите съселяни:

- Довечера Всевишният ще ме насочи. Идете си удома, ще избира утре.

Рано на следващата сутрин Джеси и баба ѝ посетили равина.

- Мислих дълго и внимателно - казал той - и стигнах до решение, че Джеси трябва да замине за Америка. Вдовицата на моя брат е шивачка в Ню Йорк и Джеси ще ѝ помага.

- В Америка? Толкова далеч от баба! - помислило си момиченцето.

Бабата се обърнала към равина:

- Ти си мъдър и знаеш кое е най-правилното за нея.

Сърцето на възрастната жена било разбито, защото щяла да остане сама, но в същото време знаела, че това е страхотна възможност за Джеси.

2. Учителят започва диалог, по време на който учениците могат да разкажат собствени преживявания при тръгване нанякъде (за лятната ваканция, при баба и дядо, смяна на жилище, дълго пътуване, напускане на страната и т.н.). Диалогът ще разшири речника на учениците благодарение на разнообразието от съществителни и глаголи, свързани с идеята на заминаването. Докато учениците говорят, учителят пише на плакат някои от думите, които децата използват. Той/тя ги пише на широка ивица от лявата страна на черната дъска.
3. Учителят дава на учениците ножици, лепило и списания, от които да избират и изрязват картинки. Учителят кара учениците да работят на малки групи от трима и да идентифицират картинките със самото тръгване, той/тя ги лепи в дясната страна и се опитва да свърже написаните отгоре думи със съответните картинки.
4. Учителят пита учениците за типични изрази в техните родни езици, с които се изпращат хора, които заминават нанякъде.
5. Учителят започва диалог с учениците, като започва от причината, поради която Джеси заминава:

Въвежда идеята за имигрирането като придвижване на много хора от своите родни места и установяването им на други места поради различни причини (бедност, война,

глад и т.н.), като социален фактор, който засяга милиони европейци през този век. Разговорът трябва да достигне до настоящето: емиграция и имиграция.

Дейност 3: РАЗДЯЛА

Цели: Да накара учениците да разберат важността на съзнателната взаимна адаптация

Време: 10 мин.

Материали: хартия, маркери

Методи: групова дискусия, индивидуална работа

Умения: рисуване, въображение

Процедура:

1. Учителят продължава да чете приказката:

Минали три седмици от решението на равина. През тях бабата на Джеси подготвяла пътуването и повтаряла на детето, че възлага големи надежди на преместването ѝ в Америка. В деня на пътуването валяло толкова силно, че не можело да се види къде точно свършвало морето и къде започвало небето.

Джеси стояла облегната на парапета на кораба, като се опитвала да запази шапката си от вятъра и дъжда. В краката ѝ стоял малък вързоп с дрехи и няколко ивици дантели. В единия джоб на палтото си стискала сребърната кутийка, украсена с дантела, но самият пръстен била оставила на баба си да се грижи за него.

Джеси се провикнала към баба си с всичката сила на детското си гласче, но в този момент корабът потеглил от кея, после минал през канала и след това отплавал в открито море. Чадърите на пътниците се затворили в мъглата, а дъждът, който брулел лицето на Джеси, потекъл по яката на палтото ѝ.

След малко тя седнала върху куфара си и заплакала. Пътниците на палубата видели тъжното малко дете с червена коса и лунички, но какво можели да направят? Те се притискали един в друг, всички изплашени, всички говорещи различни езици и всички опитващи се да запазят топлината. Какво можели да направят за Джеси?

Корабът плавал на запад в продължение на много дни.

2. Учителят започва диалог с учениците за големия кораб, в който пътува главният герой. Учителят кара всяко дете индивидуално да нарисова кораб. След четене,

учителят ги оставя сами да си представят цветовете, пропорциите и формите на кораба. След това, във колективното обсъждане, той/тя може да опише донякъде големите кораби, които са возели имигрантите към Америка.

3. Главният герой в приказката носел за късмет в дългото пътуване сребърната кутийка, която напомняла за дома. Учителят кара учениците да кажат кои предмети (играчки, камъчета, кукли и т.н.) биха взели, когато тръгват на кратко или дълго пътуване и за тези, които слагат в джобовете си сутрин, когато тръгват на училище. Учителят пита децата какво представляват тези малки предмети за тях и се опитва да намери различия и прилики.

Дейност 4: ОПИТИ ЗА САМОПОМОЩ

Цели: възможността да се запознаем с културното разнообразие. Размисли върху факта, че не е нужно да се поляризират различията между отделните хора и групите от хора.

Време: 25 мин.

Материали: схемата по-долу (да се нарисува върху черната дъска от учителя и да се попълва от учениците в техните тетрадки), тетрадка, химикалка, речник

Методи: групова дискусия

Умения: четене, екипна работа, писане, емпатия, въображение

Процедура:

1. Учителят продължава да чете приказката:

Когато пътуването започнало, имало силна буря. Джеси лежала на постелката, свита на кълбо. Било ѝ лошо и не можела нито да яде, нито да спи. Мислела за баба си, която оставила съвсем сама в къщичката с наклонения покрив, ядяща обичайната супа. На четвъртия ден се показало слънцето, пътниците успели да изсъхнат и започнали да играят карти, да пеят и да си говорят. Много хора разказвали истории и мечти за Америка, земята на изобилието, за която казвали, че улиците ѝ са навирани със злато.

За да мине по-леко времето, Джеси започнала да шие. Нежната дантела в ръцете ѝ давала усещане за близост с баба ѝ. Малко момиченце с бадемови очи се приближило и седнало на краката ѝ: те запели заедно песен и играли игри с ръцете си. Джеси ѝ направила дантела - джобна кърпичка, която да подхожда на роклята на момиченцето и то затанцувало щастливо. Джеси видяла възрастна жена с протритото

палто и се захванала за работа: ушила красива бродерия за яката и манишетите и старото палто отново започнало да изгледа като ново.

Едно момченце, на име Лу, син на обуцар, забелязал как Джесика бродира.

- Как го правиш? - попитал той.

Джеси се усмихнала.

Лу направил малки обувчици за бебе с малки парченца кожа. Майката на бебето ги обула на крачетата му, а то започнало отчаяно да плаче. Тогава Джеси се разсмяла от сърце.

2. Учителят започва диалог с учениците върху две концепции: **солидарност и носталгия**.

Упражнение: да се възстанови по време (преди/след) и да се представят четирите момента, които показват промяната в настроението на момичето по време на дългото пътуване:

- a. Джесика е тъжна, защото се разделя с баба си
- b. Джесика се чувства самотна сред непознатите, чийто език тя не разбира
- c. Джесика помага на другите с шиене и бродерия
- d. Джесика и другите пътници на кораба завързват контакт едни с други (играят, усмихват се, помагат си, говорят, смеят се, разменят си предмети и т.н.)

Учителят използва четирите части от време в приказката, за да работи върху речника на учениците. Той/тя разделя класа на групи от 4-5 деца и с помощта на речник, учителят кара децата да търсят думи и изрази, които са най-подходящи за описване на ситуации.

Учениците трябва да направят в тетрадките си подобна схема:

Ситуация	Термини, които я определят (да се попълни от учениците)
Джеси е тъжна, че се разделя с баба си	заминаване, разделя, чувство на страх, довиждане, прегръдки, чувство на празнота, носталгия
Джеси се чувства самотна сред непознатите	самота, чувство на празнота, страх от

	<i>другите</i>
Джеси прави дреха за дете и старика	<i>солидарност, помощ, сътрудничество</i>
Джеси поглежда момчето, което ремонтира (шие) обувките	<i>забава, отпускане, задоволство</i>

3. След груповата работа учителят събира думите от учениците и ги пише на черната дъска. Той/тя трябва да ги накара да разберат, че тези чувства са общи за всички, които се преместват от едно място на друго, дори и да е само за няколко дни и се чувстват дори в още по-голяма степен от тези, които имигрират от една страна в друга. Учителят пита учениците:

- Случвало ли ти се е да си тъжен, защото си тръгваш от дома на баба си?
- Чувствал ли си се някога сам/сама?

4. Размишления върху концепциите за *носталгия* и *солидарност*: първото е индивидуално чувство, а второто е споделено отношение; носталгията може да е връзка с родната страна; солидарността между пристигащите в страната и тези, които вече живеят там трябва да се изгражда малко по малко с всеки ден.

Дейност 5: ПРОМЕНИ

Цели: преживяване на промяна и това, че някои промени, като например миграцията, са с по-дълбоки корени и окончателни, отколкото други.

Време: 20 мин.

Материали: тетрадка, химикалка, черна дъска, маркер, схемата по-долу (да се напише на черната дъска)

Методи: групово дискусия, индивидуална работа

Умения: четене, екипна работа, емпатия, въображение

Процедура:

1. Учителят продължава да чете приказката:

Един красив есенен ден корабът заобиколил островчето със Статуята на свободата. Вече били в Америка! Всички пътници стояли смълчани на палубата - не отронвали дума, нямало разкази, дори децата били тихи. По-възрастните пътници, повечето от

които страдали от морска болест, стояли облежнати на перилата на кораба. Те били в Америка!

В далечината виждали Ню Йорк Сити с високите му сгради, които докосвали небето. "О, бабо!" - помислила си Джеси - "Ако можеше да видиш това, което виждам аз сега!"

Корабът спрял на Елис Айлънд. Пътниците слезли на пристанището, където трябвало да попълват много формуляри и да чакат на дълги опашки. Проверки, документи, въпроси.

- Как се казваш?

- Джеси.

- На колко години си?

- Тринадесет.

- Омъжена ли си?

- Не.

- Какво можеш да правиш?

- Зная как да бродирам и шия.

- Можеш ли да четеш и да пишеш?

- Да.

- Имаш ли заболявания?

- Не.

Изведнъж чула някой силно да вика името ѝ:

- Джеси!

Жена с красива червена коса я посрещнала в тълпата.

- Здравей, аз съм братовчедката Кей - казала тя и я прегърнала.

Гласът ѝ бил спокоен и мил, а Джеси останала изненадана колко странно звучал езика ѝ.

- Къде ли е Лу? - зачудила се Джеси. - Забравих да му кажа довиждане.

2. Преживяване на промяна. Всички промени може да са неудобни в началото. След това стават част от нашата история, ако знаем как да ги приемем, ако знаем как да видим положителните страни.

Понякога може да се налага да сменим играчка (защото е била счупена) или домашния любимец, който толкова обичаме (рибка, коте) е умрял или се е

загубил; понякога се налага да сменим децата, с които играем, защото те заминават нанякъде или ние заминаваме; може да се случи да сменим жилището си, защото семейството ни се мести и с това сменяме съседите, местата и магазините, които познаваме толкова добре; някои дори сменят страната, в която живеят и тогава всичко се променя: игри, език, храна, звуци, цветове...

По време на общия диалог с целия клас, учителят пише на черната дъска най-важните изрази, които се появяват след това той/тя оставя децата да препишат някои в техните тетрадки.

- Учителят оставя децата да размишляват за това какво е идентичност: тя се формира от нашия характер и набор с навици, традиции, вярвания, умения, които се научават в обкръжаваща ни среда, докато растем. Идентичността на всеки от нас никога не трябва да бъде закостеняла, тя е обект на постоянна промяна.

Като започне от приказката за Джесика, учителят поканва учениците да работят върху таблица от този вид:

Семейна идентичност	Преживяване на промяна	Какво оставят тези преживявания
Джеси живее в отдалечено село в Ирландия, в къщичка със сламен покрив; тя се учи да чете, да бродира и шие. Тя се учи как да храни кравата и как да чете и пише буквите на еврейската азбука...	Раздялата с баба й, пътуването, преминаването, живота й с другите пасажери, пристигането в новата страна...	Самоувереност, че си полезен на другите, страх и надежда за бъдещето...

Учителят чертае таблицата на черната дъска и кани децата да начертаят такава таблица в техните тетрадки и да я попълнят с преживяванията при промяна, които сами са почувствали: в училище (смяна на класна стая, офис, преподавател, клас, училище); в

спорта (смяна на отбор, смяна на треньор); с приятели (смяна на група, игри); смяна на град, държава и т.н.

4. След индивидуалната работа учителят кара учениците да споделят своите работи едни с друг.

ДОПЪЛНИТЕЛНО ЧЕТЕНЕ

1. Приказки за дървета

Цели: да разберат, че всички хора по Земята виждат дърветата като важни елементи от природата и живата, като приятели.

Учителят може да започне с четене на няколко приказки:

Акацията (африканска легенда)

Много, много отдавна, слънцето не залязвало на Земята. Хората и животните били много изморени. Затова на духа на саваната му станало жал и разпръснал от небето много семенца на дървета и храсти. Всички семенца покълнали и започнали да се превръщат в красиви саванни дървета и растения, които със своите сенките трябвало да облекчат жегата от слънцето. Единствено семенцето на акацията не покълнало, имало толкова здрава шушулка, че не могло да разкъса обвивката.

Затова духът на саваната помолил козата да намери семенцето. Козата го намерила, лапнала го, разкъсала със зъби обвивката му, натрошила го в стомаха си и след това го изхвърлила на земята. Накрая, семенцата покълнали и от тях поникнали акации, които станали големи. Духът на саваната решил да награди акацията за нейната упоритост и търпение, за това, че чакала толкова дълго да покълне: наградата била листата ѝ да останат вечно зелени. Хората били щастливи в сянката на акацията, защото била дебела, а листата ѝ винаги оставали зелени, дори когато другите дървета оставали съвсем без листа.

Крушата (китайска приказка)

В древен китайски град един селянин продавал на пазара круши от овощната си градина. Един ден, към него приближил монах, който го помолил да му даде една круша, но фермерът отвърнал, че единствено може да му продаде една круша. Монахът отново помолил, а фермерът отново отказал. Един човек, който наблюдавал

случващото се, купил една круша и я дал на монаха, а той я изял с огромно удоволствие. След това се обърнал към хората, които били там и казал:

- Сега е мой ред. Ще ви дам да опитате плодовете в моята градина и да видите колко са вкусни!

От чантата си извадил една лопата и започнал да копае в земята. Когато направил хубава дупка, той сложил в нея огризката от крушата, която току що бил изял, покрил ги с пръст и ги полял с вода. Скоро след това поникнало малко растенийце, което започнало да расте и скоро се превърнало в красиво крушово дърво, отрупано с бели цветове, които по-късно се превърнали в плодове. Монахът късал крушите и ги раздавал на бедни и богати. Когато раздал всичко, със същото острие, с което изкопал дупката, започнал да дълбае ствола на дървото, докато го прерязал напълно. След това взел големия дънер и заминал по пътя си.

Всички хора стояли безмълвни. Фермерът погледнал към количката си, която била празна и на която липсвал теглича. Така, той разбрал, че красивата круша, която омагьосала всички, била само една магия, а крушите, които монахът раздавал, били неговите. Всички много се смяли, а фермерът почервенял от гняв и срам.

Дървото на произхода (ромска легенда)

В самото си начало, светът бил направен само от вода. Бог искал да създаде земя, но не знаел откъде да започне, затова след известно време той изгубил търпение и захвърлил пръчката, с която местел облаци в морето. Пръчката цопнала във водата и от нея започнало да расте изключително голямо дърво, с корени потопени във водата. На единия от клоните седнал Дявола, който по това време бил чисто бял. Той се обърнал към Бог с желание да бъдат братя и Бог се съгласил да опитат. След няколко дни Бог разбрал, че няма да станат приятели, но все пак искал поне да работят заедно, затова го помолил за помощ при сътворяването на земята.

Бог помолил Дявола да се гмурне във водата, да стигне до дъното и да вземе шепа пясък. А от пясъка Бог цял собственоръчно да направи сушата, произнасяйки своето име.

Дяволът си помислил, че ако създаването е толкова просто, колкото изглеждало, можел и той самият да стане създател на земята и затова той взел пясък от дъното на морето и произнесъл своето име. Но всеки път опитът му пропадал. Така той изгорил ръцете си, а след това постепенно и цялото си тяло, докато накрая станал

съвсем черен. Накрая занесъл пясъка на Бог, който създал с него целия свят от суша, вода, растения и птици. Тогава Дяволът седнал в сянката на голямото дърво и тихичко казал на Бог:

- Сега вече можеш да си тръгваш, аз ще остана на земята.

Но Бог дори не си и помислил да си тръгне. Той викнал един бик от гората, който намушкар Дявола с рогата си и го отнесъл надалеч. Дяволът започнал да крещи с всичка сила, толкова силно, че листата на дървото опадали. А когато листата паднали на земята, те се превръщали в хора, които заселили земята.

Баобабът (приказка от Сенегал)

Един ден в слънчевата савана заекът си почивал в сянката на баобаба. Той си мислел:

"Сянката на това дърво е красива, кой знае каква са плодовете му?"

И точно тогава от баобаба паднал един. Заекът го вдигнал, изял го и решил, че е вкусен. След това си помислил:

"Плодовете са хубави, но кой знае какво съдържа дънера му?"

Баобабът отворил една пукнатина в дънера си и заекът видял, че в нея има скъпоценности - огърлици и скъпи дрехи. Затова без да губи време, той грабнал някои от скъпоценностите и ги занесъл на жена си, която веднага си ги сложила.

На другия ден, жената на хиената видяла жената на заека цялата накичена в скъпоценности и вкъщи веднага се оплакала на съпруга си за това, че тя няма такива красиви неща. Хиената отишла при заека и го попитала откъде е взел тези красиви неща и заекът му разказал всичко. Хиената направила същите неща, както и заека, но когато влязъл в дънера на баобаба да вземе своите съкровища, той викнал силно:

- Баобаба, ще взема всичко с мен у дома!

Баобабът се изплашил от този вик. Той внезапно затворил дънера си и хиената не могла да излезе навън и останала завинаги в капана на баобаба. Оттогава, баобабите никога не отварят пред хората дънерите си, пълни с тайни съкровища.

Идеи за диалози и дейности

Учителят започва диалог около идеята за *корените*, които са връзките на хората с техните семейство, групи, минало. Често корените се представят като по-старите хора, от определени предмети, приказки, традиции.

Всички хора имат приказки, легенди и традиции, свързани с дървета, често представяйки ги като връзка с традиция, корените в човешката група.

2. Обсъждане на приказки

Цели: Събиране на приказки от хора от далечни места, елементи на аналогия и равенство

Учителят може да започне с четене на тези приказки:

Ябълковото дърво (кюрдска приказка)

Един ден три момчета вървели по пътя, който минавал между овощните градини. За по-голяма забава и игра те се катерели по ябълковите и крушовите дървета и ядели от плодовете им. В един момент срещнали покрит в прах старец с бастун, който ги спрял с думите:

- Момчета, много съм жаден. Къде има чешима наоколо?

Момчетата му я показали, а едно от тях извадило от джоба си красива червена ябълка и му я подало.

- Вземи я. Ще утоли както глада, така и жаждата ти...

Старецът я взел и започнал да я яде с удоволствие, като ги благословил за добрите сърца. Когато изял ябълката, той благословил и непознатият, който засял дървото. След това направил дупка в земята с пръчка и засял остатъците от ябълката. Момчетата погледнали неразбиращо, а старецът обяснил:

- Преди много години някой е засял това ябълково дръвче, върху което е пораснала ябълката, която току що изядох, затова благослових този човек. Сега аз засях ябълковите семки, за да може от тях да порасне друго дърво, което също да роди ябълки, също толкова сочни за жадния човек, който един ден ще мине оттук и който ще благослови името ми.

Детето и краля (кюрдска приказка)

Имало едно време един крал, който искал да разбере дали в кралството му има някой, който да може да му дава заповеди и да го накара да направи нещо, което той не може. Затова, заедно с двама свои приятели, той се преоблякъл като търговец и започнал да се разхожда в града.

По обяд те потърсили гостоприемство в дома на коняр, който им предложил прости ястия, приготвени от жена му. Докато тя сервираше на мъже край масата, детето ѝ се разплакало и тя го вдигнала. Известно време детето мълчало, но след това видяло киселото мляко, сервирано на гостите и отново се разплакало, защото и то искало. Майка му сложила пред него купичка с мляко и след това сервираше печени плодове, които кралят размесил с киселото мляко. Детето отново започнало да плаче - и то искало мляко и плодове, омесени заедно. Кралят му дал своите, но детето се разплакало още по-силно, защото било променило желанието си и сега искало кралят да му отдели плодовете от млякото, но опечените плодове вече били омекнали и не било възможно да се отделят от млякото. Майката се опитала да се справи по някакъв начин, но детето искало млякото на краля. То плачело толкова силно, че кралят и приятелите му не издържали и си тръгнали. Един от тях казал на краля:

- Кралю, видяхте ли? Искате да знаете дали някой може да ви заповяда да направите нещо, което е невъзможно и вече го срещнахте.

Лъжливият смелчага (приказка от Кения)

Двама млади мъже - Чеге и Ньореге живеели на село и както всички други младежи тръгнали към близкото село на танци.

Не след дълго Ньореге видял следи от копита по пътеката. Той казал на приятеля си:

- Наоколо има животни недалеч от тук. Виж, следите са пресни.

Чеге, по-смел на думи, отколкото на дела, отвърнал:

- Не се страхувай, смело ще те защитя, ако ни нападнат. Ръцете ми са силни, а сърцето ми е от желязо.

Докато си говорели, те чули силен рев от близкия храст. За миг Чеге (който бил пъргав и лек) се покачил като катеричка на близкото дърво и оставил приятеля си сам да посрещне опасността. Ньореге видял, че няма къде да избяга и въпреки, че било невъзможно да се прибори с бивол, той не се паникьосал. Хвърлил се на земята и задържал дъха си, за да се престори на умрял. Биволът излязъл от храсталака пръхтейки, подушил наоколо и тръгнал към Ньореге. Приближил се толкова близо, че момчето усетило топлината на дъха му в лицето си. След като го помислил за умрял, биволът си тръгнал. Когато Чеге решил, че опасността е отминала, слязъл от дървото и се опитал да развесели приятеля си:

- Какво ти прошепна в ухото биволът?- попитал той.

- Да не вярвам на самохвалковци като теб - отвърнал Ньореге.

Диалози и дейности

Диалог, съсредоточен върху факта, че при всички народи мъжете, жените и децата имат умения, нагласи и навици на живот. Някои тях са общи за всички хора, другите са специфични за определени групи.

Потърсете в приказките чертите, които обединяват хората или тези, които ги разделят и нарисуйте следната схема.

ПРИКАЗКИ	Умения, нагласи, навици, които учениците смятат за общи за много групи от хора	Специфични умения, нагласи, навици, които учениците смятат за общи за определени групи хора
ЯБЪЛКОВОТО ДЪРВО	Игри, катерене на дървета, ядене на плодове, молене, даване, милостивост, предлагане...	Благославяне на непознат...
ДЕТЕТО И КРАЛЯ	Разходка из града, търсене на подслон, осигуряване на храна, ядене на кисело мляко, ядене на печени плодове...	Сервиране на кисело мляко в купа, смесване на киселото мляко с меки печени плодове
ЛЪЖЛИВИЯТ СМЕЛЧАГА	Отиване на танци, катерене на дърво, страх, доверие...	Разпознаване на следи, защита от диви животни...

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: ТЕОРЕТИЧНА BACKGROUND ЗА УЧИТЕЛИ - "ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ – КУЛТУРНОТО РАЗНООБРАЗИЕ КАТО ОБОГАТЯВАНЕ"

Връзката с културите на малцинствата е исторически проблем. От една страна, културите на малцинствата се игнорират и потискат в основният им характер и "се разрешават" само като външно проявление на техния фолклор превърнат в стока; от друга страна, те са все още живи и имат здрави корени в съзнанията на индивидите, и превръщат обществените институции в съмнителни инструменти за оцеляване

Всички културни системи притежават своите собствени особености, няма културни йерархии. Това обаче не означава, че всички социални групи са равни и всички култури са еквивалентни. Вместо това, еко-социалното и политическото неравенство, връзките с властите създават йерархии, които на свой ред се опитват да издигнат даден културен ред и да го наложат като хегемонен.

Как е възможно да съгласува универсалното равенство на хората с признанието на определени идентичности и с частните искания на тези идентичности?

Фундаменталният проблем е свързан със способността да се приемат културните различия, като се оценява богатството от култури и техните ценности като нови приноси за формирането на идентичността. Идентичност, която е в постоянно движение и осъзнава своите собствени първоначални условия, свързана е с културна принадлежност, но същевременно е способна да разбере другите.

Дебатът за най-подходящите политики за интеграцията на хора от различни култури играе основна роля, както на институционално, така и на теоретично ниво. Конференции, програми, проекти, обучителни курсове и теоретични изследвания се организират за решаване на новите предизвикателства, наложени от културните различия.

Едно силно конкурентно, жестоко, но в същото време крехко общество, пълно със стереотипи и предубеждения е склонно да генерира тревожност и страх към "различните", както и с изключителна толерантност и фолклор, но и двата подхода не са подходящи.

"Разнообразието" е сложна и многостранна тема: има по-малки, но в никакъв случай по-маловажни различия (особено в детството и юношеството) и има "значими" различия. Въпреки това обаче, онова, което ги обединява всички тях, е че се възприемат като унижителни, опасни и носещи заплаха.

Целият процес на учене на всеки човек постоянно се сблъсква с наличието на ДРУГИЯ и междуличностните взаимоотношения с различни нагласи.

Да се установят отношения с друг, без съмнение означава **влизване в контакт с друга идентичност, т.е. някой, който е "различен"** и посредством този акт, освен развиване

на по-добро осъзнаване за своята собствена идентичност, аз мога да израсна, признавайки другостта.

Ако е възможно да се възприеме **"различността"** като **"ценност"**, **"средство"** или **"право"**, срещата с други хора би могла да бъде трудна в някои случаи, но никога не би довела до дискриминация. Нещо повече, уважението към различни култури би спомогнало да откриете и утвърдите своята собствена идентичност като в същото време оцените различията.

Предубеждението не е вродено, то се подхранва от семейството, околната среда и обществото от ранно детство. Следователно, ако вярваме, че е правилно да се ограничава възможно най-много предубежденията, от голямо значение е намесата да е на училищно, образователно и семейно ниво, за да може разнообразието да е истинско богатство, нова образователна парадигма, която да стимулира децата и младежите да мислят критично, вместо да им се казва какво трябва да мислят.

В този контекст, една от задачите на училището трябва да бъде да **преподава културните и социални различия**, да създава условията за култура на приемане и да предотвратява културно уеднаквяване.

Днес повече от всякога, училищата трябва да обучават учениците да не възприемат другия като "опасност" за тяхната сигурност, а като "средство" за тяхното израстване.

Въпреки това обаче, истинската педагогика на различните не се изразява в проповеди или внушение на идеи, нито в повече или по-малко изтънчени техники за убеждение, а преди всичко в преживяването на ежедневната реалност в училището като "общност на различни", която не маргинализира онези, които не са "равни" или онези, които не могат да поддържат ритъма на най-добрите ученици.

Ясно е, че за да може всичко това да се случи, **образователната взаимовръзка трябва да се върти около слушането, диалога**, съвместното изследване и трябва да използва активните методики и техники за анимация, които могат да развият критическите умения за задаване на въпроси, за научаване да се поставян на мястото на другите, за активиране на дискуссионни мрежи, за нарушаване на схемите, за използване на креативност и отклонение от установените правила.

Предубеждението, което в основата си е повърхностна преценка, неподкрепена от факти, а от мнения, е двигателят, който понякога обуславя действията и поведението на всички нас, влияе върху социалните ни взаимоотношения, понякога пречи на възможностите ни за контакт, среща, изследване, откритие, които са основополагащи при развитието на връзките ни с другите.

Като не забравяме за равнопоставеността на базата на нашите права, трябва да избягваме да се отнасяме по един и същи начин с хора, които изобщо не са еднакви, и да резервираме подходящо държание спрямо конкретните условия, като имаме предвид реалните различия между хората, а не само привидните.

Как тогава да създадем положителна асоциация за ценността и възможността за "разнообразие"?

Може например да се създаде удобна възможност за преживяване, което поставя разнообразието в центъра на действието, като така можем да го опознаем и усетим като използваме алтернативните канали за комуникация. В този контекст, комуникацията и разказването на приказки се разкриват като основно средство за разпространение на нова култура на уважение.

Межкултурната комуникация и по-точно, разказът се превръщат в полезни инструменти за изграждане на проекти и превръщането на идеи в рамки за разбиране на културните различия.

Тези инструменти трябва да се въртят около следните теми:

- Децентрализация на гледните точки
- Педагогика на деконструкцията
- Взаимно приемане на различията
- Антропология на взаимността

Тъй като комуникацията е основополагаща за създаването на индивидуалната и колективна представа за света и другите хора, полезно е да се предложат пътища, които, като се започне от комуникацията и разказването на приказки, могат да отговорят на много потребности и ни позволяват:

- Да активираме пътища за анализ и деконструкция на мислените образи
- "Да докоснем същността" и да излезем извън рамката

- Да научим хората да виждат по-внимателно, по-критично, по-избирателно
- Да анализираме механизмите и изкусните способности, които стоят в основата на комуникацията

Курсовете трябва да са насочени към:

- Разширяване на способностите за възприятие
- Развитието на способността да се поставяме в положението на другия, да изоставяме нашата гледна точка и да приемаме тази на другите?
- Развитието на способността да наблюдаваме нещата, света от различни ъгли

СПРАВОЧНА ЛИТЕРАТУРА/ИЗТОЧНИЦИ:

MPI, Educazione interculturale nella scuola dell'autonomia, 2000 Parl. Europeo e Consiglio, Decisione n. 253/2000/CE

Cfr. Callari Galli M., Cambi F., Ceruti M.: *Formare alla complessità. Prospettive dell'educazione nelle società globali* (Carocci, Roma, 2003)

Archivio Fondazione romani Italia 2003 – 2015

A.Hest: *When Jessie came across the sea* (Polberg for children, Dublin, 1997)

V.Beltrami, M.Baistrocchi: *I Tuareg tra esilio resistenza e integrazione* (Vecchio Faggio, Chieti, 1994) - G.Berengo Gardin: *La disperata allegria* (Centro D, Arenze, 1994)

AA.W. *La casa del sole e della luna* (Fatatrac, Firenze, 1994)

Ismail Kadaré: *Le spiagge d'inverno* (Armando Dadò editore, 1989)

G.Stanganello: *Se dalla notte o dal giorno. Storie e poesie di meninos de rua* (La Nuova Italia, Firenze, 1997)

L'orologia/o matto (Commissione internazionale nord-est Milano, 1998)

M.Karpati: *Fra i rom. Vita e storie zingare* (La Scuola, Brescia, 1979)

F.Lazzarato: *La mela meravigliosa* (Mondadori, 1998 (adattamento))

Le storie di nonno Kamau (OPAM, Roma)

